

Kære publikum!

Velkommen til Adam og James Prices originale danske musical "Tordenskiold", som er realiseret gennem et samarbejde mellem Gladsaxe Teater, Det Danske Teater og Aarhus Teater.

I en tid, hvor musicalen for alvor holder sit indtog her i landet, er det ekstra vigtigt at søge den højst tænkelige kvalitet. Ønsker vi i Danmark denne kvalitet, må vi se i øjnene, at det koster mange penge, flere end de kulturpolitiske kompromiser udløser til noget enkelt teater. Det er derfor en vigtig teaterpolitisk begivenhed, at tre store teatre finder sammen for at løfte en opgave af denne størrelse; men dog endnu vigtigere er det, at publikum over hele landet derved får mulighed for at opleve denne forestilling. Vi gør vort yderste for, at "Tordenskiold" ikke kun lever op til tidens mode, men giver publikum det, der er teatrets vigtigste opgave – en stor bevægende oplevelse.

Velkommen i Teatret.

Gladsaxe Teater Det Danske Teater Aarhus Teater

ROLLELISTE

Peter Wessel, adlet Tordenskiold	STIG ROSSEN
Christian Carl Gabel	CLAUS KOFOD
Frederik IV	MICHAEL MORITZEN
Anna Sophie Reventlow	BIRGITTE RAABERG
Christian Kold	KRISTIAN BOLAND
Kristine	LOUISE FRIBO
Admiralitätssekretæren	CHRISTIAN STEFFENSEN
Renteskriveren	JARL FORSMAN
Pige, Kammerpige, Luder, Borger, Maskerdegæst, Tysk Dame	LOUISE HOWARD
Fiskerkone, Luder, Kammerpige, Borger, Pige, Maskerdegæst, Tysk Dame	LISE NEES
Vågekone, Enke, Pige, Kammerpige, Borger, Maskerdegæst, Tysk Dame	PIA SCHNACK
Sicre, Officer, Borger, Kammertjener, Hverveofficer, Maskerdegæst, Embedsmand	MATTI BORG
Baron von Görtz, Narrekongen, Krigsinvalid, Udkig, Borger, Bærer, Embedsmand, Tysk Herre, Kappeklædt mand	THOMAS KIRK
Sømand, Kammertjener, Præst, Borger, Maskerdegæst, Embedsmand, Tjener, Tysk Herre, Kappeklædt mand	SØREN LAUNBJERG
Maskeradehandler, Kabinetssekretær, Sømand, Idiot, Borger, Bærer, Soldat, Karl, Tysk Herre, Kappeklædt mand	CHRISTIAN DAMSGAARD NIELSEN
Von Holstein, Sømand, Kammertjener, Borger, Officer, Maskerdegæst, Embedsmand, Tysk Herre	ANDERS TEIGEN
Swing	JACOB LAUNBJERG

&

CANTILENA KORET

korleder: SIGNE GAD

(ved opførelser vest for Storebælt, incl. Aarhus Teater)

GLADSAXE TEATERS FOLKEKOR

korleder: CLAUS TILLING

(ved opførelser øst for Storebælt)

ORKESTER

Fløjte/Piccolo	LARS FREDERIKSEN
Obo/Engelsk Horn	JES GRAM
Clarinet/Basclarinet	STIG JØRGENSEN
Horn	til 25.5. PHILIP ANDERSEN
.....	fra 27.5. MARK HUGHES
Trombone	PETER JÖNSON
Violin	STAFFAN BORSEMAN
Slagtøj	TIM LUTTE
Bas/Elbas	JENS KRØGHOLT
Keyboard	IBEN MARIENLUND
Keyboard	THOMAS RISCHIEL

Idé og historie JAMES PRICE og ADAM PRICE
Musik JAMES PRICE **Tekst** ADAM PRICE
Instruktør PIV BERNTH **Scenograf** ERIK SÖDERBERG
Musical Staging Director KATE FLATT **Kapelmester** JAMES PRICE
Orkestrering EGIL MONN IVERSEN

Lysdesign Peter Plesner, Jakob Holst **Stage-fight** Per Møller Nielsen
Assistent for Kate Flatt Linda Hindberg **Korleder** Benny Tworek
Teaterforlag Nordiska Strakosch Teaterförlaget
Produceret af Det Danske Teater, Aarhus Teater og Gladsaxe Teater

Tordenskiold

FIKTION OG HISTORIE

Af Adam og James Price

"Havde jeg tjent min Gud som Deres Majestæt, ville jeg skatte mig lykkelig..."

Wessel

1711: underløjtnant, 1716: kommandør og adlet under navnet Tordenskiold. 1719: viceadmiral og en berømt i Nordeuropa. En januar-nat i 1721: Tordenskiolds lig bliver i tavshed gemt af vejen i Holmens Kirkes krypt. En lille fragtbåd har sejlet liget fra Nordtyskland til København. Der er intet følge af officerer eller venner.

Forestillingen

Det var denne sælsomme historie, der oprindeligt satte tankerne om en forestilling i gang. Tordenskiolds liv er for størstedelens vedkommende uhyre veldokumenteret, så vi måtte på et tidspunkt skille fra i den store mængde af informationer og koncentrere os om det, vi ønskede at beskæftige os med, nemlig Tordenskiolds storhedstid og endeligt. Udover at Tordenskiold var en stor og berømt skikkelse i den dansk-norske historie, fandt vi, at hans historie også var en reelt spændende beretning om et vold-

somt livsforløb, om en mand, der på sit felt var et geni, og om de fjender, han hurtigt samlede sig. Det var den historie, vi ville prøve at sætte ind i en musik-dramatisk sammenhæng. Det blev hurtigt klart, at det ikke ville være muligt at skrive en forestilling, der alene byggede på strengt historiske fakta. Det var nødvendigt undertiden klart at afvige fra det historiske forløb, for at understrege en udvikling i historien eller for overskuelighedens skyld. Musicalen 'Tordenskiold' er således et stykke musikdramatik med sin egen historie, fortalt i en fri digteform. En historie om Tordenskiold, mere end Tordenskiolds historie.

Men musicalen er ikke fiktion fra ende til anden. Meget i forestillingen er i overensstemmelse med den historiske virkelighed: For eksempel *var* Wessel i kamp mod en større fregat og *endte* med at spørge fjenden, om han måtte låne krudt af ham. Der *blev* ført krigsretsag imod ham på grund af denne affære, og Wessel vandt faktisk sagen. For øvrigt med et blændende og meget humoristisk forsvar: "Kanonen er jo et instrument, som temmelig lader se sin effekt – og jeg kunne desværre ikke forbyde fjenden at skyde efter mig" sagde han blandt andet i retten. Det endte med, at han blev forfremmet til kaptajn. Tordenskiolds sejr ved Marstrand i 1719 er naturligvis også med i forestillingen. Episoden gav anledning til den nok mest berømte af alle Tordenskiold-anekdoterne, 'Tordenskiolds Soldater'. Ifølge overleveringen skulle Tordenskiold have vist en fuld svensk officer de

Tordenskiold

TORISK VIRKELIGHED

samme norsk-danske soldater igen og igen, således at han troede, at Tordenskiold havde langt flere mænd end tilfældet var. Hvorefter svenskerne overgav sig. I virkeligheden talte svenskeren faktisk rigtigt, men historien udviklede sig hurtigt i folkemunde. Mange andre begivenheder fra Tordenskiolds liv har deres plads i forestillingen, men ofte på en måde, hvor fiktion og virkelighed spiller sammen i fortællingen.

Den historiske virkelighed

Tordenskiold

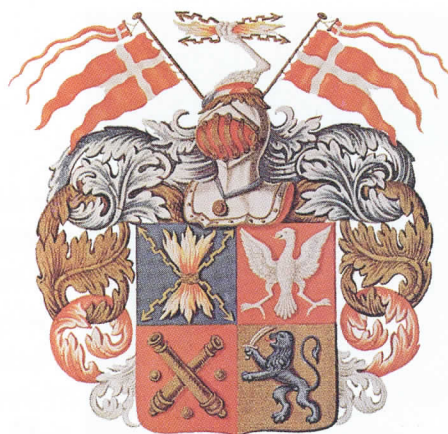
Der er skrevet særdeles meget om Tordenskiold, men det er nok hovedsageligt myterne og anekdoterne, der er almindeligt kendt. Hovedværket om Tordenskiold, af kommandøren Olav Bergersen, er norsk, og det er meget passende. For Tordenskiold var nordmand, ingen tvivl om det. Han nævner det selv flere steder i sine breve, hvorefter det også fremgår, at mandskabet på hans skibe overvejende var norsk. 'Dynekilens norske drenge...' skriver han om til kongen efter den store sejr. Hvem, der har fundet på hans berømte adelsnavn, da han i 1716 gøres til 'Tordenskiold', er man ikke ganske klar over. Man ved heller ikke præcist, hvad der førte til adlingen, men Wessel havde ikke undladt at fortælle kongen, at han gerne så en forfremmelse. Alverden kunne jo se,

at Gud gav ham noget at bestille, så ingen ville sikkert tage det ilde op, hvis kongen kunne behages til at kaste lidt nåde på ham, skrev han.

Fra Tordenskiolds hånd findes op imod 1200 breve, men på nær nogle ganske få er de alle tjenstlige skrivelser – hans private breve blev brændt efter hans død. Alligevel skinner en meget ligefrem og vital personlighed tydeligt frem gennem brevene og de mange vidnesbyrd, der findes om Tordenskiold. Men hvem han virkelig var, er svært at sige. Marinesagkundskaben er generelt enige om, at han inden for taktisk søkrigsførelse var et geni for sin tid. Men ellers er meningene om ham delte. Visse historikere skriver begejstret om helten, andre er mere forbeholdne og finder, at han ofte handlede overilet, at han var lige lovlig selvbevidst og altid søgte kongens opmærksomhed.

Kærligheden

Om Tordenskiolds privatliv vides ikke meget med sikkerhed. At han har haft forhold til adskillige kvinder er dog sikkert. Han skulle blandt andet engang have moret sig så højlydt med en pige i en kahyt, at skibspræsten klagede over det. Og til Tordenskiolds dødsbo indløb et krav fra en anden pige, som var blevet gravid med søhelten. Endvidere fik han en uægte datter, som blev døbt Pernille. Hun døde ni måneder gammel, et halvt år efter at Tordenskiold selv havde mistet livet. Om hendes mor ved vi intet, men i Tordenskiold-

Tordenskiolds våbenskjold udformet ved hans adling i 1716.

litteraturen nævnes en pige, som han skal have haft et særligt forhold til. En smuk pige, som var af almindelig stand – 'og boede på Vandkunsten'. Om der virkelig har været en stor kærlighed i Tordenskiolds liv, ved vi ikke, men rollen 'Kristine' er ihvertfald musicalens tidløse billede på en sådan.

Døden

Omstændighederne i forbindelse med Tordenskiolds død har givet anledning til megen diskussion. Ved et selskab hos Baron von Görtz i Hannover kommer Tordenskiold op at skændes med en oberst ved navn Stael von Holstein. Skænderiet ender i håndgemæng, og Tordenskiold banker efter sigende von Holstein så grundigt, at man ikke vil bære obersten hjem i en fin, silkebeklædt bærestol bagefter, så meget bløder han. Der aftales duel, tilsyneladende på pistoler. Dette forekommer naturligt, idet Tordenskiold skal have været en fabelagtig skytte, men en middelmådig fægter. Stael von Holsteins sekundant er en vis generaladjutant Sicre, som nogle historikere mistænker for at have været den svenske konge Karl XII's morder. Visse hælder endda til den opfattelse, at Sicre var en slags international konspirator og attentatsmand. På selve morgenen for duellen får Tordenskiold at vide, at von Holstein er flygtet. For ikke at miste ære må Tordenskiold dog alligevel vise sig på duelstedet, en slette udenfor byen. Tordenskiold tager derud, men uden sine pistoler. På sletten venter von Holstein, Sicre med flere. Duellen må udkæmpes på kårde, og Tordenskiold dræbes.

Komplot og fjender

Der findes adskillige konplotteorier, men ingen af disse lader sig bevise. At Tordenskiold fik mange fjender er dog ubestrideligt; på ni år avancerede han fra kadet til viceadmiral, hvilket utvivlsomt skaffede ham misundere. Torden-

skiold forstod også altid at gøre majestæten opmærksom på sine bedrifter. Dette var dog nok nødvendigt i et samfund, hvor al magt var koncentreret hos een person og i indercirklerne omkring denne. Det er dog vigtigt at understrege, at Tordenskiold aldrig bad om at få en højere rang, men kun om en større kommando, et større ansvar.

At Gabel skulle have været en af Tordenskiolds fjender, har flere gættet på. Tordenskiolds allierede i København nævner efter hans død 'en vis herre', som de altid møder modstand fra, når de forsøger at få en ærefuld begravelse af Tordenskiold i stand. Denne person kan meget vel have været Gabel. Ved sejrstaffelet efter Tordenskiolds sejr ved Marstrand ved man, at kongen tog en af rigets fornemste ordener fra Gabel og satte den på Tordenskiold. Selvom den kun var midlertidigt til låns, må det have gjort indtryk på Gabel. Bar han ikke nag til Tordenskiold efter den episode, må han virkelig have været storsindet, hvilket ikke meget tyder på, han var. Tordenskiolds enestående karriere, uhyre popularitet og vitale levevis indbød således til, at han skaffede sig fjender i flåden, i den intrigante embedsstand og blandt indercirklernes pirrelige pietister.

At dø i duel var skammeligt og udelukkede ærefuld begravelse. Sådan var reglerne, lød det som begrundelse for den besynderlige behandling af Tordenskiolds jordiske rester. Men flere historikere har påpeget, at disse regler ikke længe var i anvendelse på tidspunktet for Tordenskiolds død, hvilket støtter teorien om, at magtfulde fjender i kancellierne forhindrede en officiel begravelse af Tordenskiold. I næsten 100 år hvilede han, gemt af vejen i Holmens Kirkes kælder, før han blev taget til nåde igen. Som havde nogen ønsket, at Tordenskiold blev glemt. Det skete dog ikke. Der var for mange der huskede – 'historien om helten'.

PETER WESSEL (1690-1720)

Født ved Trondheim i Norge som søn af den velhavende købmand og rådmand Jan Wessel og dennes kone Maren Schöller, og fjerde yngst af en børneflokk på atten. Det er begrænset, hvad man med sikkerhed ved om Tordenskiolds barndom. Han skulle have været både i skrædder- og barberlære, efter at latinskolen i Trondheim havde vist sig for kedelig for ham. I 1704, da Frederik IV besøgte Norge, skal Wessel være stukket af hjemmefra og rejst med kongens følge. Han kom til København, og her kom han i huset hos en af faderens gamle venner. Han sender sit første brev til kongen, og beder om at blive søkadet i den kongelige flåde. Han får afslag og tager på to langfarter til henholdsvis Vestindien og Trankebar. Hjemme igen i 1709 optages han på kadetskolen, hvor han får at vide, at han mangler sindighed og farer for voldsomt frem. I 1711 bliver han underløjtnant og overhaler i 1712 51 andre officerer, da han bliver forfremmet til kaptajnsløjtnant. Han sejler nogle år på fregatten »Løvendals Galley«, og gør skibets navn berømt og frygtet af svenskerne. I 1715 erobrer han fregatten »Hvide Ørn«, og i februar 1716 adles han under navnet 'Tordenskiold'. Sommeren 1716 vinder han sit livs største sejr, da han erobrer en svensk forsyningsflåde i Dynekile-fjorden. Han springer en grad over og gøres til kommandør og senere til øverstkommanderende for det norske søforsvar. To uheldige angreb på henholdsvis Göteborg og Strömstad bringer ham dog i unåde, og han fratages den norske kommando

igen. Han skriver flere gange til kongen, og en krigsret frikender Tordenskiold for skyld i forbindelse med nederlaget ved Strömstad. Ved et utroligt lykketræf vinder han dog Frederik IVs nåde igen. Tordenskiold kommer først til kongen med nyheden om, at dennes ærkefjende Karl XII af Sverige er død. Tordenskiold udnævnes til kontreadmiral og siden, i sommeren 1719, til viceadmiral efter sejren ved Marstrand. Herfra stammer anekdoten om Tordenskiolds soldater. Han er ved krigens slutning en af de mest berømte mænd i Nordeuropa, velhavende og feteret, og genstand for utallige skillingsviser og myter. Efter fredsslutningen med Sverige begiver Tordenskiold sig på en længere udenlandsrejse og kommer i efteråret 1720 til Hannover. Ved et selskab kommer han i klammeri med en oberst ved navn Stael von Holstein. En siden meget omstridt duel kommer i stand, og den 12. november 1720 kort efter solopgang synker den døende Tordenskiold sammen på sletten Sehlwiese, genneboret af von Holsteins kårde. Da Tordenskiold er død i en duel nægter administrationen ham en rigtig begravelse, og først 100 år efter hans død rejses et mindesmærke for ham. Opgørelsen af Tordenskiolds dødsbo strækker sig over 24 år og lænses boet for penge. Dette var admiralitetsrettens værk. Gabel var overkrigssekretær og forholdt sig tavs. En underlig skæbne for Tordenskiold, der nok havde tjent Danmark-Norge bedre end nogen anden.

**ANNA SOPHIE
REVENTLOW
(1693-1743)**

Ved et bal traf den 18-årige komtesse den fyrre-årige Frederik IV. Året efter lod kongen sig vie til hende 'til venstre hånd'. Anna Sophie levede herefter som hans elskerinde, mens kongens rigtige hustru, den tyske Dronning Louise fortsatte ved kongens side ved officielle lejligheder. Dronningen refererede kun til Anna Sophie som »Die Hure« (Horen). Da Dronningen

døde i 1721 giftede Frederik IV sig med Anna Sophie, som senere blev kronet Dronning af Danmark-Norge. Anna Sophie skal have været smuk og særdeles velbegavet. Hun blev beskyldt for at have været involveret i politiske intriger, og ikke mindst for at have fået indsat familie og venner på betydningsfulde poster. Hun fik med kongen otte børn, som alle døde tidligt. Man sagde, at Gud straffede kongen og hende for deres syndige liv. Efter Kongens død, faldt hun i unåde og blev forvist til godset Clausholm, hvor hun endte sine dage. Hun var med tiden blevet overbevist pietist og skal mod slutningen af sit liv have frygtet for sin sjæls frelse.

**CHRISTIAN CARL
GABEL
(1679-1748)**

Tordenskiolds overordnede under det meste af Store Nordiske Krig, først som højerestående officer, senere som overkrigssekretær. Gabel besejrede – med en klar overmagt i kanoner – en svensk flåde i slaget ved Colberger Heide i 1715. Wessel reddede her ved eget initiativ flere svenske skibe til den Dansk-Norske flåde, men modtog ingen umiddelbar belønning for

sin indsats. Gabel blev gjort til viceadmiral og kammerherre. Da Gabel nogle år senere udnævnes til overkrigssekretær bliver han en af de mest magtfulde mænd i riget. Flere historikere har påpeget, at Gabel og Tordenskiold indtog vidt forskellige standpunkter i spørgsmålet om søkrigsførelse. Sandsynligvis også på en lang række andre områder. Gabel optrådte dog altid som den erfarne diplomat og refererede ofte til Tordenskiold som: "mon cher ami" – min kære ven. Hvis Gabel virkelig skulle have været Tordenskiold venligt stemt, kan man undre sig noget over hans passivitet i forbindelse med Tordenskiolds død.

**FREDERIK IV
(1671-1730)**

"En prins behøver ingen kundskaber, lærdom forstyrrer den naturlige fornuft". Dette skulle have været et af principperne bag Frederik IV's uddannelse til rigets højeste embede. Uanset om dette virkelig skulle have været tilfældet, er det et faktum, at kongen fik en uhyre ringe uddannelse. Han lærte aldrig tysk, fransk eller dansk til bunds, han stavede dårligt og oplevede først en uge før sin overtagelse af tronen at tage del i statsrådsmøder. Senere i livet beklagede han sig ofte over sine dårlige statskundskaber. Frederik IV var særdeles flittig, men måtte sande, at det

var en næsten umulig arbejdsopgave at overkomme alle de utallige pligter som enevældig hersker. Han giftede sig tidligt med den lidt ældre tyske prinsesse Louise af Mecklenburg-Güstrow. Han tog sig dog hurtigt adskillige elskerinder og begik bigami to gange ved at gifte sig 'til venstre hånd'. Anden gang var med Anna Sophie Reventlow, som han med en udtalt taktløshed giftede sig 'rigtigt' med dagen efter Dronning Louises bisættelse. Han elskede maskerader og dans og ses ofte beskrevet som et menneske styret af sine lidenskaber. Og han blev, trods sin arbejdsomhed, aldrig nogen stor hærfører eller overlegen udenrigspolitisk begavelse. Men han forblev, trods skandalerne og forargelsen over hans privatliv, en populær konge.

GLÆD DEM!
DEN DANSKE
ORIGINALINDSPILNING
AF MUSICALEN
TORDENSKIOLD

Med DANMARKS RADIO'S UNDERHOLDNINGSORKESTER • Dirigent: BØRGE WAGNER

UDKOMMER TIL NOVEMBER
PÅ CD & KASSETTE

RCA VICTOR

BMG
CLASSICS
A DIVISION OF BERTELSMANN MUSIC GROUP

Breve fra Tordenskiold

Efter fiaskoen ved Strömstad skriver Tordenskiold, der selv er blevet såret ved angrebet, desperat til kongen:

22. juli 1717

(...) – Jeg har gjort aldt hvad jeg har kundet, allernaadigste Konge! (...) – men jeg weed det er ikke nok, siden jeg ikke naaede mit dessein...

Han får dog kort efter at vide, at han sandsynligvis vil blive suspenderet som chef for Norges søforsvar. Den 5. august 1717 skriver han til kongen om sine mange fjender, og beder fortvivlet om enten at måtte beholde kommandoen eller helt at kunne forlade det norske søforsvar, hellere end at blive underlagt en anden chef:

Til Stormægtigste, Allernaadigste Arve Konge og Herre!

(...)

Bønhør mig allernaadigste Konge!

udi een af forregaaende allerunderdanigste ansøgninger – 1: at beholde kommandoen, eller – 2: at blive frabeordret den norske søarmatur.

(...)

– Jeg har passeret Verden omkring: vovet Liv og Blod: (...) I mine øyne er alle Mennisker, Høye saa vel som Lave, mine stoore Venner; men i Fraværelse eftertragtes jeg på 3de og 4de hånd af den første sort og mere vil jeg endnu blive, hvis min allernaadigste Konge ikke Selv vil tage mig udi allernaadigste Forsvar.

– Begierer ikke længere at leve, end saa lenge, jeg gaar den rette vey og elsker Sandhed, begge deele mig u-venner aarsaget, dog gjør Gud hvad Ham behager; Hand give mig Kræfter at bære min byrde, saa er mig vel, i hvad mig skal hende.

– Den bedste part af min Sundhed er satt til, udi min allernaadigste Konges Tieneste: Een del mit Blod udøst, og resten hvert minut færdig at yde naar udfordres.

Sluttelig: mit Liv og Godts er for min allernaadigste Konge, min ære til Graven og Siælen til Gud, som har den givet.

Dette er aldt hvad i allerdybeste underdanighed trohiertig kand siges af

Eders Kongelige Majestets

Aller underdanigste

troe Knegt

P. Tordenskiold

Tordenskiold mister imidlertid kommandoen og senere også retten til at komme direkte til majestæten. Admiralitetsretten undersøger Strömstad-angrebet og frikender Tordenskiold for ansvar for det fejlslagne angreb. Men kongen forbliver kølig i nogen tid. Adskillige historikere mener, at der er tale om Tordenskiolds modstanderes værk.

Handlingen udspiller

AKT I

Ouverture

Holmens Kirkes krypt. Januar 1721

Prolog

(Kold, Gabel, Anna Sophie, Frederik IV, Kor)

1. Billede

Københavns Toldbod, sommeren 1714

»Jeg hader byen midt i juli«

(Renteskriveren, Admiralitetssekretæren)

»En ny plads«

(Kold, Kristine)

»Skibe, der vender hjem fra kamp«

(Koret)

»Kugler og Pokaler«

(2 sømænd, Kor)

»Jeg vil finde vej«

(Wessel)

2. Billede

København

3. Billede

Københavns Slot, efteråret 1715

»Skønhed er Magt«

(Anna Sophie)

4. Billede

København

5. Billede

Wessels bolig, vinteren 1715/16

»Jeg må følge den jeg elsker«

(Kold, Kristine, Wessel)

»Vi skal aldrig sige farvel«

(Tordenskiold, Kristine)

6. Billede

Fregatten 'Hvide Ørn', sommeren 1716

»Hvide Ørn«

(To sømænd, Kor)

»Kampen«

(Tordenskiold)

7. Billede

Københavns Slot

»Jeg har ventet alt for længe«

(Gabel)

8. Billede

København

»Blindebuk«

(Tordenskiold, 3 piger, Gabel, Admiralitetssekretæren)

9. Billede

København og Strömstad, sommeren 1717

»Afsked«

(Koret)

sig mellem 1714 og 1721

AKT II

1. Billede

København, 1718

2. Billede

Københavns Slot

»Maskerade«

(Frederik IV, Anna Sophie, Gabel,
Admiralitetssekretæren, Koret)

3. Billede

Tordenskiolds bolig og slottet

»Den mand jeg aldrig når«

(Anna Sophie, Kristine)

»Jeg elskede dig hvert øjeblik«

(Kold)

»Vi når det ikke mere«

(Kristine)

4. Billede

København

»Hva' får man ud af en krig?«

(Admiralitetssekretæren, Renteskriveren, Koret)

5. Billede

Linieskibet 'Laaland'

»Vejen hjem«

(Tordenskiold)

6. Billede

Gabels kontor, vinteren 1718/19

7. Billede

Gården ved Tordenskiolds bolig

8. Billede

København, sommeren 1719

»Marstrand«

(Koret)

9. Billede

Slottet

»Hyldest efter Marstrand«

(Frederik IV, Anna Sophie, Tordenskiold, Gabel)

10. Billede

København

»Hva' fik vi ud af den krig?«

(Admiralitetssekretæren, Renteskriveren)

11. Billede

Gabels kontor og Tordenskiolds bolig

»Rejs ud«

(Gabel, Tordenskiold, Kold)

12. Billede

Kristines logi

»Vi fik aldrig sagt farvel«

(Kristine, Tordenskiold)

13. Billede

Hannover, efteråret 1720

14. Billede

Tordenskiolds logi ved Hannover

15. Billede

En slette ved byen Gleidingen, 12. november 1720

»Jeg har fundet vej«

(Tordenskiold)

EPILOG

(Kold, Anna Sophie, Gabel, Frederik IV, Kor)

Stig Rossen som Tordenskiöld

Fra 1380 til 1814 var Danmark og Norge forenet i eet rige. Og efter afslutningen på den seneste store krig mod svenskerne i 1679 oplevede man i enevældens Danmark-Norge generel økonomisk fremgang. Dobbeltmonarkiet tjente godt på de store krige i Europa, på handel og skibsfart. Det var dog navnlig København, der voksede og sugede velstand til sig, undertiden på bekostning af landet og de mindre købstæder. Hovedstaden talte i 1711 over 60.000 mennesker, da pesten pludselig ramte byen. Man anede ikke, hvad man skulle stille op: 20.000 mennesker mistede livet, og krigen gik næsten i stå, mens sygdommen hærgede.

Enevælden skabte store omvæltninger i samfundslivet. Den gamle adel blev trængt tilbage, og også kirken mistede noget af sin tidligere indflydelse. Administrationen blev fornyet. En række nye regeringskontorer, kollegier, blev oprettet for at tage sig af rigets affærer, og som noget nyt kunne nu også borgerlige gøre sig håb om en karriere inden for administrationen. En ny type embedsmand blev skabt. Alle kæmpede for at avancere i den hierarkiske orden under den enevældige hersker. Titler og etiketter helt ned til mindste detalje havde afgørende betydning for den sociale position. Bestikelse og salg af embeder var almindeligt. Livsbetingelserne i samfundet var generelt hårde, de svage sank uvægerligt til bunds. Blandt de lærde var latin stadig det dominerende sprog, men dansk trængte mere og mere frem. Ikke mindst i digtningen, hvor Kingo indtil sin død i 1703 havde lyst stærkest op. Inden for videnskaben dominerede den store fysiker og tekniker Ole Rømer. Holberg arbejdede på at opnå et professorat og var endnu ikke gået igang med komedierne, der først kom i 1720'erne.

Den store nordiske krig (1709-1720)

'Nu eller aldrig'

'Sverige er Danmarks mægtigste, mest frygtede og nærmeste nabo, der grænser op til hovedstaden Københavns porte og kan ses fra selveste kongens soveværelse, lige siden danskerne mistede tre af deres bedste provinser hinsides sundet'. Dette skriver den tidligere engelske gesandt Mollath i sin berømte og lidet flatterende beskrivelse af Danmark i 1692. Men det var sandt stadigvæk i begyndelsen af 1700-årene. Den krigslystne Karl XII sad på Sveriges trone, og han havde allierede i Nordtyskland. Da den svenske krigerkonge blev besejret af russerne i slaget ved Poltava i sommeren 1709, øjnede man i Danmark chancen for at slå til og udnytte Sveriges svækkelse. Den danske krigserklæring indeholdt heller ikke anden begrundelse, end at Sverige aldrig havde villet sine naboer det godt, og nu kunne

Danmark ca. 1700

Danmark-Norge 1700-1720

det være nok. Den væsentligste grund til krigen var dog nok Danmarks ønske om at vinde de tabte besiddelser i Sverige tilbage. Det gamle fjendskab havde ulmet i fredstiden. Nu blev der pustet til gløderne. 'Nu eller Aldrig' stod der på den danske hærs vogne, da hæren gjorde landgang i Skåne. Kommandovejene var dog uhyre omstændelige mellem den enevældige konge i København og hærens øverstkommanderende. Han pressede rasende på for at få forstærkninger og skrev, at kom de ikke snart, kunne han da ligeså godt gå til karneval i København, som så mange andre gjorde det. Det var en meget direkte hentydning til Frederik IV, men der sås nu ikke meget mere tempo og beslutsomhed fra København af den grund. Den danske hær blev besejret og måtte trække sig tilbage over sundet. Det gik bedre for hæren i Nordtyskland, og til søs vandt den dansk-norske flåde adskillige sejre. Tordenskiolds navn blev vidt berømt i Norden. Mod slutningen af krigen var han omtrent den eneste, der blev ved med at vise initiativ i søkrigen. Med Karl den XII's død indvarsles krigens afslutning. Fredsforhandlingerne blev indledt i 1719. Det hed sig, at Danmark-Norge vandt krigen, og Sverige mistede da også sin indflydelse i Slesvig og toldfriheden i Øresund. Men Skåne, Halland og Blekinge forblev svenske. Der blev fred, og en ny periode i den nordiske historie begyndte.

Livet til søs

Grød og smør, grød og smør, ærter, bergfisk og grød og smør. Sådan lød det menige flådemandskabs kostplan i årevis. Øllet ombord var bare vand med lidt humle i, så det ikke rådnede så hurtigt. Snaps tog man som medicin, så dårlig var den. Skibstjenesten var således ikke just populær, og man måtte lokke med lidt privilegier for søfolkene og deres familier og tvinge for resten. Enevældens langsommelige bureaukrati var ofte langt bagud med udbetalingen af mandskabets løn, og midlerne til den mest simple forplejning kunne udeblive i månedsvi. Sygdom og død gjorde stort indhug i mandskabet, og om Tordenskiold ved vi blandt andet, at han i perioder måtte slås for at holde sammen på sine folk på skibene og skaffe, hvad de havde brug for. Justitsen på søen kunne være hård og kontant; den nihalede kat eller sågar kølhaling, men de mere samvittighedsfulde skibsschefer valgte som regel mere mindelige løsninger. På trods af de hårde forhold var Tordenskiold afholdt af sit mandskab. Han havde den særlige evne at animere sine folk til store opgaver og var ofte at finde, hvor kampen var hårdest. Han siges at have trimmet sine skibe særdeles omhyggeligt. Før han for alvor tog dem i brug, han justerede sejlføring og ballast, indtil skibet var et effektivt værktøj i hans og mandskabets hænder. Det var med denne grundige forberedelse, med sit uhyre professionelle sømandskab og sin taktiske genialitet, at han kastede sig ud i de mange kampe.

Tordenskiold

JAMES PRICE

Komponist

James Price er uddannet i komposition på Det Kgl. Danske Musikkonservatorium, hvorfra han udgik med diplomeksamen i 1984.

Allerede i 1979 debuterede han som kapelmester på Strøghusteatret, og gennem tiden har James Price været kapelmester og arrangør på et utal af forestillinger, bl.a. »Genboerne«, »Eventyr på Fodrejsen«, »Jorden Rundt i 80 Dage« og »Frk. Nitouche«.

James Price har været tilknyttet adskillige revyer – således har man både i Århus og Hjørring nydt godt af hans talent, og i Blokhus har han været kapelmester på den årlige revy ikke mindre end 5 gange op gennem 80'erne. I 1984 kåredes James Price som årets revykomponist.

Endvidere har James Price skabt en række kompositioner til TV, heriblandt »Ugeavisen«, »Nissen hos Spækhøkeren« og »Julekalender for Voksne«, og han har skrevet operamonologen »Ved Frokosten« og musik til TV-serien »To som elsker hinanden«.

ADAM PRICE

Tekstforfatter

26 år. Begyndte i 1986 at skrive tekster til Lindeneborg Revyen. Har senere skrevet til Blokhus Revyen, Sans Souci-revyen, Rottefælde-revyen, Hjørring Revyen, Århus revyen, Nykøbing F-revyen, Cirkus Revyen m.fl. Medforfatter på Studenter-Revyerne i 1989 og 1990. Årets Revyforfatter 1990.

Skrev med Jesper Malmose musikforestillingerne »Opereternes Operette« til Danmarks Radio og »Swing Sisters« til Hvidovre Teater. Oversatte musicalen »South Pacific« til Det Ny Teater og sangene til »Annie Get Your Gun« på Nørrebro Teater. Oversætter musicalen »Grease« til Nørrebro Teaters kommende sæson.

Free-lance skribent på dagbladet Politiken.

Har endvidere i mange forskellige sammenhænge arbejdet som tekstforfatter for Danmarks Radios TV og P3.

PIV BERNTH

Instruktør

Som instruktør bag TV-satiren »Den gode, den onde og den virk'li' Sjøve«, Neil Simons »Rygter« og forestillingerne »Succes« og »Skaf mig en Tenor« står Piv Bernth i dag som eksponent for dansk lystspiltradition, når den er bedst: Fuld af tempo, timing og elegance.

Piv Bernth er uddannet i mesterlære på Det kgl. Teater hos Sam Besekow og John Price, samt på flere teatre i London. Hun har iscenesat på de fleste københavnske teatre – samt i Stockholm.

Piv Bernth har endvidere instrueret TV-spil (f.eks. »Danny og Roberta«, »Forsoningen«) og musical for Danmarks Radio samt utallige revyer, bl.a. »Rottefælden« og »Byens Bedste Bryster«.

KATE FLATT

Musical Staging Director

Kate Flatt er uddannet på Royal Ballet School i London. Hun har desuden studeret koreografi hos Leonid Massine og Pina Bausch, og ved The London School of Contemporary Dance, hvor hun senere har undervist. Kate Flatt er medlem af Arts Council of Great Britains danseudvalg.

Kate Flatt arbejder i dag som free-lance koreograf og Musical Staging Director. Hun har skabt dans og bevægelse til flere af verdens førende opera-scener – Royal Opera House Covent Garden, London (»Turandot« 1984, »Guillaume Tell« 1990, »Il Viaggio a Reims« 1992). L'Opera Bastille, Paris (»Carmen« 1993), Welsh National Opera m.fl.

Også inden for musical-genren har Kate Flatt arbejdet med stor succes, således skabte hun den originale 'Musical Staging' på førsteopsætningen af »Les Misérables« (Royal Shakespeare Company – London 1985).

ERIK SÖDERBERG

Scenograf

Erik Söderberg startede sin karriere som maler-elev på Uppsala Stadsteater i 1966. Sidenhen har han skabt scenografi til opera, skuespil og musical-forestillinger på teatre overalt i Sverige. Malmö Stadsteater, Norrland Operaen, og Stockholm-teatrene Dramaten, Riksteatern og

Stadsteatern er blot nogle af de teatre, hvor Erik Söderberg har løst store opgaver.

Inden for de senere år er Erik Söderberg også blevet en velkommen gæst på de danske scener. På Aarhus Teater har han været scenograf på mange forestillinger, bl.a. »Lykke-Per«, »Hamlet«, og »Greven af Monte-Cristo«.

I sæsonen 92/93 skabte Erik Söderberg dekorationer og kostumer til musical'en »Aspects of Love« på Det Danske Teater og Aarhus Teater.

UNDERSTUDIES

For Stig Rossen	SØREN LAUNBJERG
For Claus Kofod	MATTI BORG
For Michael Moritzen	THOMAS KIRK
For Birgitte Raaberg	PIA SCHNACK
For Kristian Boland	CHRISTIAN DAMSGAARD NIELSEN
For Louise Fribo	LISE NEES
For Christian Steffensen / Jarl Forsman	ANDERS TEIGEN
For Pia Schnack / Lise Nees	LOUISE HOWARD
Swing	JACOB LAUNBJERG

EN SÆRLIG TAK
til forestillingens store sponsorer

 DEN DANSKE BANK

Kvickly

SALGSKOMPAGNIET A/S

OGSÅ TAK TIL

Danisco A/S
Augustinus Fonden
Brugsforeningsbevægelsens Støttefond

For DET DANSKE TEATER

Produktionsleder for Tordenskiold	Peter Romer
Forestillingsleder	Nils Johansen
Smed	Allan Carlsson
Snedker	Ib Pedersen
Maler	Karen Black
Lydstudie	Søren Jacobsen
Lyddesign	Claus Wolter
Teknik	Kenneth Kreutzfeldt, Henrik Pihl, Thomas Lørup Andersen, Jens Maar, Lise Møller Jensen, Bent Schumacher, Marion Pors Kiilerich
Skrædderledere	Oluf 'Luffe' Hansen, Pernille Christensen
Syersker	Inge Ahlefeldt-Laurvig, Alice Friis-Mikkelsen, Berit Præstegaard
Maskeradehatte	Pernille Christensen
Frisør/sminke	Mona Vestergaard
Plakater og Programforside	Finn Bjerre
Foto	Per Kruse
Programlayout	Henrik Degn Jensen
Programredaktion	Christian Have, Pierre Westerdahl, Per Nørgaard
Programkoordination	Birgit Larsen
Tryk	Mandator Offset ApS
Produktionsleder, Det Danske Teater	Lene Halby
Teaterchef	Peter Aude

For GLADSAXE TEATER

Scene/værksted	Lars Stigvad, Peter Svendsen, Lars Svendsen, Niels Ohmann
Teatermaler	Teatermalerne ApS v. Bodil Buch & Manfred Fick
Skræddersal/kostumier	Gudrun Gottlieb
Skrædderassistent	Bente Kristensen, Hanne Nielsen, Dorte Sørensen, Bente Nielsen, Lone Engelbrecht, Anne Marie Hvilsom
Dramaturg/instruktørassistent	Pierre Westerdahl
Frisør/sminke	Per Andersson

For AARHUS TEATER

Teaterchef	Palle Jul Jørgensen
Teknisk chef	Jørn Walsøe
Overregissør	Steen Boutrup
Informationschef	Jørn Rasmussen

Aarhus Teater Store Scene 27. maj - 18. juni 1994

Forestillingens varighed: Ca. 3 timer incl. pause.

Sponsor for Aarhus Teater:

AARHUS TEATER

STORE SCENE STIKLINGEN

HURRA FOR BLUES BROTHERS

Rockshow med hat og briller,
Anders Baggesen og
Michael Hasselflug
DANMARKSPREMIERE
2. september - 15. oktober

PÅ REJSE MED TANTE AUGUSTA

Graham Greene-komedie – gæstespil
med bl.a. Holger Juul Hansen
5. - 9. november

GLÆDELIG JUL

Jul med forviklinger
– et lystspil til højtiden af Alan Ayckbourn
DANMARKSPREMIERE
25. november - 22. december
samt 31. december

FYRTØJET

Familieforestilling efter
H. C. Andersens eventyr
2. december - 21. januar

VOLPONE

Klassisk komedie af Stefan Zweig
– Jørgen Reenberg i titelrollen
24. februar - 1. april

S C A L A

ODYSSEEN

Moderne fabel over en gammel myte
– med Michael Falch
DANMARKSPREMIERE
23. september - 5. november

ENGLE I AMERIKA

Nutidens New York
– en svøbe sætter sine spor
DANMARKSPREMIERE
10. februar - 18. marts

S T U D I O

ALPEGLØD

En bjerg-idyl under overfladen
26. august - 12. november
Vekslede spilledatoer

SYG UNGDOM

Farlige følelser i 20'ernes Berlin
3. september - 12. november
Vekslede spilledatoer

PRÆSIDENTINDERNE

Dydige kvinder kan også begå mord
DANMARKSPREMIERE
10. september - 12. november
Vekslede spilledatoer

KÆRLIGHED PÅ KRIM

Russernes omtumlede skæbne
DANMARKSPREMIERE
10. marts - 12. april

UNG DANSK DRAMATIK

Tre skuespil i én forestilling
URPREMIERE
3. - 30. december

INGENMANDSLAND

Af Jess Ørnsbo
– Skuespillerskolens
afgangsforestilling
URPREMIERE
25. februar - 1. april

CABARETSCENEN

ØGLEDAGE

Leif Panduro-monolog med Henrik Koefoed
7. - 20. oktober

VI ER ALLE I SAMME BÅD

Besættelsestiden i vers og viser
11. marts - 12. april

Abonnement og gruppebestilling:

Tlf. 86 12 27 06
mandag-fredag kl. 10.00-16.00

Billet-service:

Tlf. 86 12 26 22
mandag-fredag
kl. 13.30-19.00,
lørdag kl. 12.00-15.30

ARTE's BILLETnet:

Tlf. 38 88 22 22
alle ugens dage
kl. 10.00-22.00

AARHUS TEATER
DIN SCENE